

H.ƏLİYEV KƏLAMLARI UŞAQ VƏ GƏNCLƏRİN ƏXLAQI ŞÜURUNUN FORMALAŞMASINA TƏSİR GÖSTƏRƏN ƏSAS AMİLLƏRDƏN BİRİ KİMİ

H.Əliyev 1979-cu ilin aprel ayında Bakıda "Fəal həyat mövqeyinin formalaşdırılması: mənəvi tərbiyənin təcrübəsi və aktual problemləri" mövzusunda həsr edilmiş ümumittifaq elmi-praktik konfransında əsas məruzəçi kimi çıxış edərək milli-mənəvi tərbiyənin ən zəruri məsələlərinin, komponentləri haqqında çox qiymətli fikirlər söyləmişdir. Hələ o vaxt H.Əliyev deyirdi ki, insanın milli- mənəvi keyfiyyətlərinin, xarakterinin ilk əlamətləri ailədə formalaşır. Ailə ilk tərbiyə məktəbi kimi insanın formalaşmasında mühüm rol oynayır. Uşaqlar ailədə dünyaya göz açır, məktəbdə bir şəxsiyyət kimi formalaşır.

Ulu öndərimiz H.Əliyev uşaqlarda milli-mənəvi şüurun tərbiyə komponentləri məsələsini bütün nitq, çıxış və məruzələrində ön plana çəkir. Bu baxımdan Azərbaycan Respublikası gənclərinin birinci forumundakı (2 fevral, 1996) "Müstəqil Azərbaycanın gələcəyi gənclərdir" adlı nitqi çox əhəmiyyətlidir. H.Əliyev həmin nitqində müstəqil Azərbaycan dövlətində fəaliyyət göstərən gənclərin milli-mənəvi tərbiyəsinin zəngin proqramını verərək deyir ki, nə qədər var-dövlət olsa da, nə qədər pul olsa da, nə qədər zənginlik olsa da, mənəviyyat olmayan yerdə insan şüurunu heç cür tərbiyə etmək olmaz.

Xalqımızın tarixinin bütün mərhələlərində yüksək mənəviyyat olmuş, mənəvi keyfiyyətlər gənclərə aşılarmışdır. Ulu öndərimiz H.Əliyev insanı ucaldan, onu zənginləşdirən mənəviyyatkomponentlərinə milli Azərbaycan vətənpərvərliyini, milli ləyaqəti, hərbivətənpərvərliyi, milli iftixarı, milli dəyanəti və vicdanı, düşmənə nifrəti xalqımızın adət və ənənələrini, ana dilini dərinləndirən bilməyi, milli və ümumbəşəri mənəvi dəyərlərin vəhdətinin təmin edilməsini, böyüyə hörməti milli-mənəvi tərbiyənin əsası hesab edirdi. Ulu öndərimiz haqlı olaraq deyir ki, öz dilini bilməyən, öz dilini sevməyən adam öz tarixini yaxşı bilməz. Ana dilini bilməyən adam Nizamini, Füzulini, Nəsimini, Vaqifi, Cavidı, Sabiri, Vurgunu oxuya bilməz. Belə adam qədim yunan əsətlərindəki Anteyə bənzəyir. Onun ayaqları torpaqdan üzülən kimi məhv olur. Bu gün də belədir. Öz milli mədəniyyətindən, milli adət-ənənələrindən ayrı düşən hər şəxs, hər bir gənc heç nəyə yaramayıb tənha qalacaqdır. Buna görə də hər bir məktəbli, gənc ana dilini mükəmməl bilməli, dünya dillərini öyrənməlidir. Birinci növbədə düşmənin dilini bilmək vacibdir ki, onun nə işlə məşğul olmasından xəbər tuta biləsən. Bu gün hər bir azərbaycanlı gənc ingilis, rus, ərəb, fars dillərini yaxşı bilməlidir. O, eyni zamanda islam dininin əsas prinsiplərini, mənəvi dəyərlərini bilməlidir. İslam dininin bəşəriyyətə bəxş etdiyi bütün nemətlərdən hər bir azərbaycanlı səmərəli istifadə etməlidir. Milli mənlilik şüurunun Azərbaycan vətənpərvərliyi və milli-mənəvi şüur anlayışını ilk dəfə Ulu öndərimiz H.Əliyev özünün çıxış və nitqlərində işlətməmiş, onun mahiyyət və məzmununu açıqlanmışdır. Milli vətənpərvərlik, keçmiş tariximizin qiymətləndirilməsi torpaqlarımızın qorunmasıdır. Azərbaycan çoxmillətli, demokratik bir dövlətdir. Milliyətindən asılı olmayaraq, hər bir vətəndaş üçün Azərbaycan ana vətəndir. "Vətəndaş" sözü o deməkdir ki, hər bir vətəndaş öz - vətəninə sadıq olmalı, onu göz bəbəyi kimi qorumalı və vətəni uğrunda, torpağı uğrunda, ana-atasının müdafiəsi yolunda şəhid olmağa hazır olmalıdır. Milli vətənpərvərlik, milli mənlilik Azərbaycanda yaşayan bütün millətlərin vətənpərvərliyidir. Çünki Azərbaycan onların hamısının vətənidir. Azərbaycan xalqı deyəndə, Azərbaycanda yaşayan bütün millətlərin birliyi başa düşülür. Bu xalqın vətənpərvərliyinin dərin kökləri vardır. Azərbaycan vətənpərvərliyi Azərbaycanın müstəqilliyinin qorunmasına xidmət edir. Şagirdlərə öyrədilməlidir ki, Ulu öndərimiz H.Əliyev çox gərgin şəkildə müdrik xarici siyasət aparmışdır. Bu siyasət sayəsində Azərbaycan Avropaya pəncərə açmış, Böyük Çin səddini keçmiş, Amerikaya gedib çıxmışdır. Bu siyasət xalqımızda yüksək mənəvi inam və milli- mənəvi əhval-ruhiyyə yaratmışdır. Bu mübarizə ruhunu məktəblilərə çatdırmaq və onlara bildirmək lazımdır ki, Dağlıq Qarabağ düynünü ancaq H.Əliyev cənabları açə biləcəkdir. H.Əliyeviyn fəaliyyəti, onun yeritdiyi qlobal siyasət təqdirəlayiqdir. Bu günki şəhidlərin ruhu naminə, milli istiqlal naminə böyük səy və gərgin zəhmətlə Azərbaycanın müstəqilliyi uğrunda mübarizə aparır. Bu bir həqiqətdir ki, "hər bir millətin öz siması, arzusu, istəyi, qayəsi, öz ləyaqəti və yalnız özünə xas olan xüsusiyyəti vardır" (İ.Çavçavadze). Hiyləgər ermənilər tarix boyu millətlərin bu xüsusiyyətlərini təhqir etməyə, Qafqazda yaşayan xalqların torpaqlarına sahib durmağa, onlara böhtan atmağa çalışmışlar.

İndi də belədir. İ.Çavçavadzenin sözləri ilə desək, ermənilərin üzündən niqabı götürməyin, onları dünya ictimaiyyəti qarşısında ifşa etməyin vaxtı çatmışdır. Aşağıda deyəcəyimiz bir misal bunu bir daha təsdiq edir. Belə bir ifşanı hörmətli Ulu öndərimiz H.Əliyev həyata keçirə biləcəkdir. O, ermənilərin vəhşi iç üzünü açıb bütün dünya ictimaiyyətinə göstərə bilmişdir. H.Əliyev ən böyük və qüdrətli vətənpərvərdir. Ona görə də Lissabon sammiti zamanı H.Əliyevin nəyə qadir olduğunu məktəblilərə çatdırmaq lazımdır. Lissabon sammitində Azərbaycanın ərazi bütövlüyü ilə əlaqədar məsələlər müzakirə ediləndə ermənilər veto hüququndan istifadə etdilər. Çox gərgin bir vəziyyət yaradılmışdı. Bu səhnəni peyğəmbərimiz Məhəmmədlə əmisi Əbu Talib arasında gedən dialoqa bənzətmək olar. Əbu Süfyan öz dəstəsi ilə Əbu Talibin yanına gələrək ona demişdi: "Qardaşın oğlunu başa sal ki, bizim bütələri təhqir etməsin, ya da ona himayədarlıq etmə". Əbu Talib qardaşı oğlunu yanına çağırıb üstüörtülü eyhamla bildirmişdi ki, daha ona himayədarlıq edə bilmir. Bunu hiss edən Məhəmməd demişdir: "Ey atam qədər sevdiyim əmim, bir əlimə Günəşi, bir əlimə Qəməri qoysalar belə, mən əqidəmdən dönən deyiləm. Mən Allahın rəsuluyam". Bu, islam tarixinin ən gərgin, ən çətin bir səhnəsi idi...

Bütün dövlət başçılarının nəzərləri Azərbaycan Ulu öndər H.Əliyevə tuşlanmışdı. Görəsən, H.Əliyev bu çətin və gərgin vəziyyətdən neçə çıxacaqdır?

⁶⁴ 1.BDU-nun dosenti. 2.ADU, p.f.d

H.Əliyev adəti üzrə çox soyuqqanlı halda təmkinini pozmadan bütün müzakirə olunan məsələlərə veto qoydu. Bu, çox böyük risk idi. Böyük mərdlik, cürətlilik idi. Dövlət başçılarının Ulu öndər H.Əliyevlə silsilə görüşləri başlandı. O bildirdi ki, 52 dövlətin nümayəndəsi 20-ci maddəyə münasibətini bildirərsə, onda o, veto təklifini geri götürə bilər. Belə də oldu. Dünyanın 52 dövləti 20-ci maddəni Azərbaycanın xeyrinə qəbul etdi. Bu, H.Əliyevin böyük vətənpərvər olmasının təsdiqi, xalqımızın tarixi qan yaddaşında ən böyük unudulmaz bir an, bir məqam idi. Bu, əsil qəhrəmanlıq idi. Bunu şagirdlərə geniş izah edib, onları H.Əliyevin həyat və fəaliyyəti nümunəsində tərbiyə etmək hər bir müəllimin müqəddəs borcu olmalıdır. Hər bir müəllim, tərbiyəçi, təhsil işçisi bilməlidir ki, vətən sevgisi, doğma yurda məhəbbət asanlıqla tərbiyə edilmir. Bu, mürəkkəb prosesdir. Vətənpərvərlik tərbiyəsinin yüksək zirvəsi hərbi xidmətidir. Ulu öndər H.Əliyevin milli-mənlik şüurunun formalaşmasında müstəqillik siyasətində hərbi vətənpərvərlik, milli ordunun yaradılması, onun işinin təkmilləşdirilməsi mühüm yer tutur. Bu gün ən başlıca vəzifə hər bir gənci, hər bir Azərbaycan övladını orduya xidmətə hazırlamaqdan ibarət olmalıdır. Gənclərin orduda xidmət etmək üçün tərbiyələndirilməsində ümumtəhsil məktəblərinin rolu böyükdür. Ulu öndərimiz dəfələrlə qeyd etmişdir ki, indi təhsil işçilərinin mühüm vəzifəsi gənclərdə vətənpərvərlik ruhunu, milli ruhu, döyüş ruhunu qaldırmaqdır. Vətəni, torpağı müdafiə etmək hər bir gəncin müqəddəs borcu olmalıdır. Millətini, torpağını sevən hər bir namuslu adam torpağımızın işğalçıların əlində qalmasına razı olmamalıdır. Hərbi xidmət gəncləri daha da mətinləşdirir, onları dözümlü, cəsarətli edir. Vətənə məhəbbət gəncləri mətinləşdirir, onların mənəvi aləmini zənginləşdirir. Azərbaycan xalqının keçirdiyi qanlı-qadalı illərin qəhrəmanlıqlarını bu gün yad etmək vacibdir. Onların arasında döyüş meydanlarında şəhidlik zirvəsinə ucalanlarla yanaşı, yanğınlarda, atəşlərdə yanmış, dəmir borulara doldurulub qaynaq edilmiş bədbəxt uşaqlar, qadınlar və qocalar var. Onların arasında namuslarına qəsd edilmiş gənc qızlar, vətənlərini itirmiş minlərlə insanlar var. Eləcə də övladları süngüyə keçirilmiş, isməti təhqir edilmiş analar var. Bütün bunlar düşməyə nifrət tərbiyə etməyi günümüzün ən zəruri məsələsinə çevirir. Təsəffü deyildir ki, Ulu öndər H.Əliyevin milli müstəqillik siyasətində düşməyə aman verməmək, düşməyə güzəştə getməmək, gənclərdə düşməyə nifrət hissi tərbiyə etmək məsələsi bu gün daha çox aktualdır.

Düşməyə nifrət ruhunda tərbiyəsinə uşaq bağçalarından, ibtidai məktəblərdən başlamaq vacibdir. Bunun üçün dərslərdə verilmiş mətnlərdən, folklor nümunələrindən istifadə etmək lazımdır. İbtidai sinif dərslərindəki mətnlərin bir çoxunda düşməyə nifrətdən söz açmaq imkanı daha çoxdur. İbtidai sinif dərslərində verilmiş 154 atalar sözündən 45-ində bilavasitə düşmənin namərdliyindən, hiyləgərliyindən söz açılır. V-XI siniflərin humanitar fənlərə dair dərslərində də düşməyə nifrət tərbiyə edən materiallar daha çoxdur. "Azərbaycan tarixi" dərsləri isə bütövlükdə düşməyə nifrət tərbiyəsinin salnaməsidir. İbtidai siniflərdə dərs deyən müəllimlər "Azərbaycan milli ordusu", "Vətənin keşiyində", "Gənc qəhrəman", "Şəhidlər xiyabanı", "Cavanşir", "Babək", "Qaçaq Nəbi", "Azərbaycan torpağım", "Qaçaq Süleyman" və s. mətnləri tədris edərkən şagirdlərdə qaniçən ermənilərə nifrət hissi tərbiyə edirlər.

Bu gün aşağı siniflərdə dərs deyən müəllimlər ayrı-ayrı mövzuları keçərkən M.S.Ordubadının "Qanlı illər", M.M.Nəvvabın "1905-1906-cı illərdə erməni- müsəlman davası" əsərlərinə müraciət edərək əsrimizin əvvəllərində ermənilərin törətdikləri qanlı cinayətləri, vəhşilikləri ürək ağrısı ilə şagirdlərə çatdırırlar. Ermənilərin XX əsrin əvvəllərində nə kimi cinayətlər törətdiklərini M.S.Ordubadi, M.M.Nəvvab olduğu kimi qələmə almışlar. Aşağıdakı cümlələrə fikir verin: Rus qoşunu ilə ermənilər qəflətən hücum etməyə və rus bataryalarından müsəlmanların tərəfinə şrapnel tökməyə başladılar. Ümidli kəndinin altı aylıq gəlinləri və 12 yaşlı qızları Hayastan vəhşilərinin əlində göyərçin kimi çapalayır. Bu sözləri M.S.Ordubadi 1911-ci ildə yazırdı. M.M.Nəvvab isə ermənilərin adamları divara mıxladıqlarını, hamilə qadınların qarınlarını süngü ilə yırtıqlarını, körpə uşaqları süngüyə keçirdiklərini göz yaşları ilə təsvir edirdi. Təəssüf ki, hər iki sənətkarın əsəri uzun müddət yasaq edilmiş, nəşrinə icazə verilməmişdir. Sonrakı nəsillər həmin əsərlər nəşr edilmədiyinə, həm də əlifba dəyişikliyinə görə tükürpədicilərin əsərləri oxuya bilməmiş, öz tarixindən ayrı düşüb düşməninə dost demişlər.

İstər əsrin əvvəllərində, istərsə də sonunda ermənilərin törətdikləri fəlakətlərə dair əsərlər, gördüyümüz faciələr bizi ayıq olmağa, öz kökümüzdə qayıtmağa çağırır. Ulu öndərimizin dediyi kimi, müəllimlər şagirdlərdə belə bir inam yaratmalıdırlar ki, hər bir gəncdə milli-mənəvi şüurun yaranması, onların gələcək həyat tərzinin düzgün istiqamətləndirilməsində böyük əhəmiyyət kəsb edir. Ulu öndər H.Əliyev Azərbaycan xalqının mənəvi-siyasi, milli birliyini bərpa etmiş, respublikanın ərazi bütövlüyünü qoruyan milli ordunu, onun atributlarını yarada bilmişdir.

Xalq, millət dərinədən dərk edir ki, "olum, ya ölüm" döyüşündə onu yalnız vətən torpağının hər bir qarışını ürəkdən sevənlər müdafiə edə bilər, onun başına qələbə çələngini vətən üçün canından keçməyə hazır olanlar qoya bilərlər. Hər səhifəsi vətən üçün, övladlarımız üçün şərəfli hadisələrlə və bəzən də əyintilərlə dolu böyük bir qəhrəmanlıq salnaməsi olan Qarabağ döyüşlərinin həyəcanları məktəbliləri, müəllimləri daim düşündürməli, onları vətənin müdafiəsinə hazır olmağa, vətəni qorumağa layiq vətəndaşlar yetişdirməyə səsləməlidir. Bunun üçün isə millət, millətin mənəvi həyatı, musiqisi, ədəbiyyatı, bütün həyat təzi bu müqəddəs mübarizənin ilahi nəğmələrini, sonsuz bir vətən eşqini coşğun həyəcanları ilə daima tərənnüm etməlidir. Məktəblilərə deyilməlidir ki, Azərbaycan istiqlalını əbədiyyətə qədər mühafizə və müdafiə etmək onların müqəddəs borcudur. Məktəblilərə hər bir müqabil fikri fədakarcasına müdafiə etmək qabiliyyəti aşılanmalıdır. Bu işdə isə xalqın, millətin varlığı, onun maddi və mənəvi sərvətləri ilə öyünmək, fəxr etmək kimi keyfiyyətlərin tərbiyəsi mühüm amil kimi qarşıda durur. Buna görə də hörmətli Ulu öndərimiz özünün milli müstəqillik siyasətində milli iftixar hissəsinə, onun gənclərdə tərbiyə edilməsinə xüsusi əhəmiyyət verirdi. Hər bir məktəblidə, xüsusilə yuxarı sinif şagirdlərində milli iftixar hissəsinin tərbiyə edilməsi onların cəmiyyətdə münasibətlər sistemində tutduğu mövqelərini müəyyən edir. Ulu öndər H.Əliyev şüurun formalaşması məsələsinə xalqımızın mədəniyyətini, tarixi şəxsiyyətlərini, sərkərdə və generallarını, yazıçı və şairlərini, idmançıları, elm adamları ilə öyünməyi, ana dilinə, vətən torpağına məhəbbəti uşaqlarda milli-mənəvi şüurun formalaşması ilə əlaqələndirir.

Müəllimlər, təhsil işçiləri şagirdləri başa salmalıdırlar ki, Ulu öndər H.Əliyev uşaq və gənclərin milli-mənəvi şüuru ilə ümumbəşəri dəyərlərin vəhdətinin təmin edilməsini zəruri sayır. Azərbaycan məktəbliləri bu gün bu istiqamətdə çalışmalı, milli və ümumbəşəri mənəvi sərvətlərə yiyələnə bilərlər. Onlar həm də islam dini dəyərlərini mənimsəməli, "Quran"ı oxumalıdırlar. Quran dünyanın ən çox oxunan səmavi müqəddəs kitablarından biri və ən məzmunludur. İslam dininin, "Quran"ın Azərbaycan xalqına bəxş etdiyi mənəvi dəyərlər bizim üçün əzizdir, xalqımızın, gənclərimizin bu gün də, gələcəkdə də tərbiyəsi üçün çox əhəmiyyətlidir. Din azadlığı bizim üçün böyük nailiyyətdir.

Ulu öndərimiz H.Əliyev dəfələrlə təkrar etmişdir ki, məktəbli gənclərdə milli psixologiyanın, mənəviyyatın, milli qürur və ictimaiyyətin, milli özünəməxsusluğun formalaşması və tərbiyə edilməsi birdə ona görə zəruridir ki, belə adamlar milli-etnik məhdudluğa qarşı mübarizə apara bilər və xoşagəlməz hissələrdən uzaq olurlar. Ulu öndərimiz göstərirdi ki, milli mənlilik şüuru formalaşmış və tərbiyə olunmuş gənclərdə əqidə bütövlüyü, sözlə işin vəhdəti özünü parlaq şəkildə təzahür etdirir. Vaxtı ilə Məhəmməd Peyğəmbər deyirdi ki, millətin içində xəyanət olmasa, düşmən qarşımızda tab gətirə bilməz. Milli mənlilik şüuru və əqidəsi olmayan hər bir kəs ötrə hissələrlə yaşayıb, hansı əqidəyə xidmət etdiyini özü də bilmir. Məhz buna görə də biz deyə bilərik ki, hər bir gəncdə əxlaqi şüurun formalaşması, hər bir cəmiyyətin mövcudluğu və inkişafı, hər bir gəncin həyat fəaliyyəti və başqa adamlarla qarşılıqlı münasibətləri üçün zəruri şərtir.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat

1. Qarayev S. Müstəqil Azərbaycan elminin və təhsilinin memarı // Respublika. -2013, - 19 aprel, - № 80, - s.8.
2. Şəkəriyev A. Heydər Əliyev ideyaları yaşayır və qalib gəlir // Xalq qəzeti.- 2015, - 14 iyun, - № 127, - s.11.
3. <http://www.respublica-news.az/index.php/dig-r-x-b-rl-r/dig-r-x-b-rl-r/item>
4. Azərbaycan müəllimi. – 2010, - 10 dekabr, - s.4.

ВЫСКАЗЫВАНИЯ ГЕЙДАРА АЛИЕВА КАК ОДИН ИЗ ОСНОВНЫХ ФАКТОРОВ, ВЛИЯЮЩИХ НА ФОРМИРОВАНИЕ НРАВСТВЕННОГО СОЗНАНИЯ ДЕТЕЙ И МОЛОДЕЖИ РЕЗЮМЕ

ALIYEV'S WORDS AS ONE OF THE MAIN FACTORS AFFECTING THE FORMATION OF MORAL CONSCIOUSNESS OF CHILDREN AND YOUTH SUMMARY

Students should be taught the ability to selflessly defend every noble idea. And in this case, an important factor is the education of such qualities as the presence of a people, a nation, pride and bragging about its material and spiritual riches. Therefore, the national leader in his policy of national independence attached special importance to the sense of national pride, its education in the youth.

RƏYÇİ: dos.E.Vəliyeva